

spanji. Samo knez Ljudemisel ni mogel spati, zmiraj je čakal na svojega inoša in kmeta Herkaloviča.

„Nu — sadaj sta tukaj, že nji čujem po stopnicah iti — dober večer sosed! dal si me dolgo čakati.“

„Oprostite svetli knez“, odgovori Herkalovič, „nisem mogel berzo, Vi znate svetli gospodine, da imam bolešno babko, težko sem zapustil dom, vendar — s čem Vam zamorem poslužiti?“

„Herkalovič poslušaj me, znam, da ti si zvest zaveznik naše rodbine. Glej včeraj se je pritepel v moj grad pregnani vojvoda Ljudevit. Ti znaš, da ga naš gospodar, mogočni nemški cesar čerti, ti tudi znaš, da pride pri cesarji ta v veliko milost, kateri mu verolomneža Ljudevita — razumiš me Herkalovič, kaj hočem reči.“

„Glej Ljudevit je bolestan, ti dragi moj Herkalovič sluješ daleko po domovini za najučenejšega vračnika — daj Ljudevitu leka, da mu po malem življenje izteka, ter pa napiši s svojo roko, da je umerl na — pa kaj te učim, saj ti si modra glavica, in me dobro razumiš.“

„Manite se! sjajni knez“, prav resno Herkalovič odgovori, „junaka, katerega se neti, je upal lotiti sovražni meč na bojnem polju, tudi jaz se ne lotim — z Bogom!“

To s krepkim glasom izgovorivši, naglo odide Herkalovič nazaj v svoje stanovanjske.

3. Solnčno kolo se ravno valja v neskončnem zračji in prvi njegovi žari uderejo ostro, kakor blisk, skoz visoke gradske okna.

Po dolgem raztegnjen, in še ves oblečen je ležal knez Ljudemisel na dolgi klopi, in ko solnčni žarovi padejo na njegovo lice, se zdrami, in zakriči „ogenj, ogenj!“

Vendar se kmali zazve in pomiri.

Pokliče svojega inoša, in mu veli ogenj na kamenu zakuriti.

„Hočem danas za sebe in svojega bolnega gosta močnega vračva skubati, Herkalovič mi je dal prav ozdravivnega leka“ tako govori inoš, med tem, ko je ta na kamenu kuril.

Knez pristavi lonček, in čez kratek čas pokliče sluga velivši mu čašico čaja nesti svojemu gostu.

Ljudevit ničesar zlobnega neslutè izpije čašico, in za dve uri izdihne dušico.

Gerdi knez Ljudemisel ga je sam ostrupel.

Slugi so mogli za gradom truplo pokopati. — Ljudemisel pa je sam nemškemu cesarju na konec jesenske dobe leta 823 oznanil, da Ljudevita ni več med živimi.

Horvatski narod pripoveda, da njegov meč je skrit globoko pod zemljo. Našel ga bode enkrat junak horvatski, in z njim slavne dela doprinal.

Šolski novičar.

Došel je šolskim učencem preljubi mesec véliki serpan (mensis augustus), ki je zaperl šolske vrata, in nastopil je za dva meseca delapust po desetmesečnem trudu. Kar je mladina sejala od vseh Svetih, to žanje sedaj, in šolski letopisi razglašajo žetev z nastopom vélikega serpana. Veselega ali pobitega serca zapustijo, učenci šolske postopja, kakor jim je bila šolska letina, in se razkropijo po deželi na svoj dom, oddahnit se dolgega truda, ki so marljivo spolnili svoj klic. Naj bi pridniši izmed njih se ob času počitka razveselovali z nabiranjem domačih svetinj, ki v kaki narodni pesmi, povesti ali kaki drugi stvari dozda še skrite leže v kakem samotnem kotu naše domovine, in neutrudljivim bčelicam podobni stikovali po cvetlicah domačega blaga in ga rešili pozabe!

Naj po tem kratkem predgovoru, ki bi ga radi zapisali na čelo vsakega šolskega „programa“ naše slovenske domovine, pogledamo v letopise, kakor smo jih ravno prejeli.

Letopis ljubljanske višje gimnazije se pričinja

s popisom zgodovine te gimnazije. Kakor je iz mesečnih shodov ljublj. zgodovinskega društva znano, gimnazijalni vodja gosp. Jan. Nečásek nabira zgodovinske drobtinice te gimnazije in v letošnjem šolskem letopisu je začel to zberko razglašati. Zgodovino ljublj. gimnazije razdeluje v 3 dôbe in za podlago te zverstbe je vzel jezuite; prvo dôbo imenuje dôbo predjezuitarsko — od leta 1418 do 1595, — drugo ali srednjo dôbo jezuitarsko od leta 1596 do 1773, — tretjo pa pojezuitarsko. Letošnji letopis popisuje samo prvo dôbo; iz tega popisa se kaže, da ni natanko znano, kdaj ravno so se v Ljubljani pričele gimnazijalne ali latinske šole, kakor se po stari navadi imenuje osmero šol, v katerih je nekdanj latinski jezik zvonec nosil. Za ustanovno leto ljubljanske gimnazije se čisla leto 1418; — leta 1596 so jezuiti pod škofom Tavčarjem sprejeli gimnazijalske šole. Popisu začetka ljublj. gimnaz. šol so upletene zgodovinske drobtinice prvotnega ljubljanskega mesta — Emone — katerega ostanjke (zidovje nekdanjega obmestja) pričuje še dan današnji s travo zarašeno Mirje. Leta 456 — piše letopis — je v današnjem Gradišu začelo novo mesto na noge lezti; Justinianov vojskovodja Narses ga je povešal in utaboril leta 455. Že nekoliko let popred — leta 548 — se imenuje tukaj bivajoč slovensk narod. Krog leta 790 — pravijo nekteri — so Franki okoli današnjega gradu zidali novo mesto, katero so po reki imenovali Laibach. (Po tem takem bo vendar enkrat imelo pravde konec biti: ali je bila Ljubljana pred ali Laibach; ali je morebiti tudi Gradiše iz frankovskega stroja? morebiti tudi Poljane, Reber? itd.) — Število učencov letošnjega leta je h koncu bilo v vsem skupaj 617 (tedaj memo lani 82 več), med katerimi 489 Slovincov, Nemcov 125, Lahov 2 in 1 Arabec (zamurec); po veri so vsi bili katoličani. Alojzijancov je letos bilo 56, ki so obiskali tudi to gimnazijo. Slovenski jezik je učilo letos celó 8 učnikov, kateri vsi so imeli še z drugimi nauki opraviti.

Druge gimnazijalske šole na Krajskem so, kakor je našim bravcom znano, v Novem mestu, ktere pod vodstvom gosp. P. Bernarda Vovka tudi v versti višjih gimnazij stojijo. Letopisi te gimnazije so poslednje leta zelo zanimive in lepo spričujejo marljivost tukajšnjih učnikov, gosp. patrov frančiškanov. Učnik zemljopisja in zgodovine, gospod P. Rafael Klemenčič, se je podal letos v preiskavo avstrijske zgodovine in v letopisu spisal sostavek: „War Oesterreich nach dem Tode des letzten Rabenbergers ein Erbgut seiner Verwandten oder ein erledigtes Reichslehen? kateri očitno kaže, da je gospod pisatelj mož, kateri sledi zgodovino po temeljitih virih, in da kar piše, ima jedro v sebi. — Iz letopisa dalje pozvedamo, da 12 učnikov je učilo predpisane nauke v tej gimnazii, katero je h koncu leta obiskalo 193 učencov, tedaj spet 42 več kakor lani; med temi je bilo 180 Slovincov, 7 Horvatov, 5 Nemcov, eden pa Furlan; katoličani so bili vsi. Slovenski jezik so učili 4. Šolski pripomočki z novimi bukvami, fizikalnimi pripravami in naturoslavnimi stvarmi so se spet dobro pomnožili. —

Letopis mariburške gimnazije se pričinja tudi z zgodovinskim spisom pod naslovom „Geburts-, Trauungs- und Sterbeorte landesfürstlicher Familienglieder in Steiermark“, ki ga je spisal v domačem zgodovinstvu pridni gosp. dr. Rudolf Puff. — Iz sledečih šolskih vesti zvemo, da število učencov v preteklem letu je zneslo v vsem skupaj 321, tedaj spet 39 več kakor lani; med njimi je bilo 186 Slovincov, 3 Čehi, 130 Nemcov. Večina slovenskega nauka je bila izročena gosp. prof. Božidaru Rajč-u, poleg njega pa tudi nekoliko gospod prof. Viktor Lipežu. Gospoda profesorja J. Matijašič in Dav. Terstenjak sta razlagala nauk verozakona. Razni šolski pripomočki se lepo množé od leta od leta.